

บทคัดย่อ

การศึกษา เรื่อง “ปัญหาเชิงกลไกในระบบทวิภาคีของการรถไฟแห่งประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การหยุดเดินรถของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย และปัญหาเชิงกลไกในระบบทวิภาคีของการรถไฟแห่งประเทศไทย ที่นำไปสู่การหยุดเดินรถ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร โดยมีประเด็นหลัก ได้แก่ แนวนโยบายของรัฐต่อการรถไฟแห่งประเทศไทย กลไกและจุดอ่อนของระบบทวิภาคีในการรถไฟแห่งประเทศไทย ทัศนะของฝ่ายบริหารและฝ่ายพนักงาน การแทรกแซงจากภายนอก และแนวทางการเสริมสร้างระบบทวิภาคีที่เหมาะสม

ผลการศึกษา พบว่า ภาครัฐให้ความสำคัญแก่นโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (Privatization) แต่ถูกคัดค้านหรือต่อต้านจากพนักงานการรถไฟแห่งประเทศไทย ด้วยการนัดหยุดงานมาแล้วหลายครั้ง ครั้งล่าสุด เมื่อวันที่ 16 -28 ตุลาคม 2552 สืบเนื่องจากอุบัติเหตุรถไฟตกรางที่สถานีบ้านเขาเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตหลายราย หลังเกิดเหตุ การรถไฟแห่งประเทศไทยได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ผลสอบปรากฏว่า พนักงานถูกไล่่ออกและถูกตัดเงินเดือน แต่ฝ่ายบริหารไม่ถูกลงโทษ ทำให้พนักงานและสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยไม่พอใจ เพราะเห็นว่าอุบัติเหตุครั้งนี้ มีสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ห่วงรั่วจักรและอุปกรณ์บางรายการไม่สมบูรณ์ เสี่ยงเกิดอันตรายต่อผู้โดยสาร จึงนัดหยุดงานพร้อม ๆ กัน ทำให้ต้องหยุดเดินรถโดยปริยาย ฝ่ายบริหารชี้แจงว่า หากอุปกรณ์ที่เสียไม่ใช่อุปกรณ์หลักที่กระทบต่อความปลอดภัย พนักงานต้องออกเดินรถ เหตุผลที่แต่ละฝ่ายแสดงต่อสาธารณชนนั้น ปรากฏภาพความขัดแย้งระหว่างฝ่ายบริหารกับสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยชัดเจนยิ่งขึ้น

การรถไฟแห่งประเทศไทย มีกลไกของระบบทวิภาคีตามพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2543 แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) คณะกรรมการกิจการสัมพันธ์ และ 2) สหภาพแรงงาน แต่กลับพบว่าคณะกรรมการกิจการสัมพันธ์ ไม่ได้จัดประชุมเดือนละ 1 ครั้ง ตามข้อกำหนด มาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543 แสดงให้เห็นการไม่ให้ความสำคัญแก่การประชุม และการไม่ยอมรับหลักการที่กฎหมายกำหนด นอกจากนั้น สหภาพแรงงาน พยายามสร้างมวลชนภายนอก และเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองเพื่อต่อสู้กดดันฝ่ายบริหาร แต่การกระทำดังกล่าวถูกมองว่าทำเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของสาธารณชน

ฝ่ายบริหาร และฝ่ายพนักงาน ต่างมีทัศนคติไม่ดีต่อกัน มีความขัดแย้งรุนแรง และพร้อมแสดงพฤติกรรมตอบโต้อย่างทันควัน รวมทั้งยังพบว่า มีการแทรกแซงจากภายนอก โดยเฉพาะกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง และสื่อสารมวลชน จำเป็นอย่างยิ่งที่การรถไฟแห่งประเทศไทยต้องเสริมสร้างแนวทางระบบทวิภาคีที่เหมาะสม เช่น การเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมปรึกษาหารือและตัดสินใจด้านนโยบาย เป็นต้น

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์เชิงกลไกในระบบทวิภาคีของการรถไฟแห่งประเทศไทย ดังนี้ 1. คณะกรรมการกิจการสัมพันธ์ ต้องดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย และสภาพแรงงานควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก 2. ฝ่ายบริหารควรให้ฝ่ายพนักงานหรือสภาพแรงงาน มีส่วนร่วมปรึกษาหารือ และตัดสินใจด้านนโยบายด้วย 3. หากสภาพแรงงานรวมตัวหยุดงานโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ฝ่ายบริหารต้องใช้มาตรการไม่จ่ายค่าจ้างในระหว่างหยุดงาน 4. สภาพแรงงานควรระมัดระวังท่าทีการเคลื่อนไหวโดยไม่เป็นเครื่องมือต่อรองทางการเมือง และ 5. ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรเคารพกติกา เพื่อขจัดปัญหาเชิงกลไกในระบบทวิภาคีของการรถไฟแห่งประเทศไทย